

VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJA

**2019 METŲ
KOVOS SU
PREKYBA
ŽMONĖMIS
SITUACIJOS
LIETUVOJE
APŽVALGA**

Vilnius, 2020 m.

TURINYS

Įvadas.....	2
I. Baudžiamasis persekiojimas: ikiteisminiai tyrimai ir teismų sprendimai (statistiniai duomenys ir tendencijos).....	4
✓ Ikiteisminių tyrimų duomenys.....	4
✓ Nukentėjusieji nuo prekybos žmonėmis.....	6
✓ Įtariamieji dėl prekybos žmonėmis.....	9
✓ Teismų sprendimai, priimti Lietuvos Respublikoje.....	10
✓ Informacijos apibendrinimas.....	12
II. Kovos su prekyba žmonėmis priemonės ir veiksmai.....	13
✓ Prekybos žmonėmis prevencija.....	13
✓ Pagalba nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims, jų teisių apsauga.....	17
✓ Kvalifikacijos tobulinimas.....	22
✓ Tarpinstitucinis ir tarptautinis bendradarbiavimas.....	24
✓ Galimos prekybos žmonėmis tendencijos.....	26
✓ Informacijos apibendrinimas.....	27
III. Pasiūlymai ir rekomendacijos dėl tolesnės Lietuvos Respublikos pažangos kovai su prekyba žmonėmis.....	28

Įvadas

Kovos su prekyba žmonėmis situacijos Lietuvoje apžvalga (toliau – Apžvalga) rengiama kasmet, siekiant įgyvendinti Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. balandžio 5 d. direktyvos Nr. 2011/36/ES¹ dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičianti Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR 19 straipsnį, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. lapkričio 23 d. nutarimą Nr. 1161 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais“² ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2017 m. kovo 31 d. įsakymą Nr. 1V-246 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais paskyrimo“³ ir statistinių duomenų ir kitos informacijos apie prekybos žmonėmis situaciją ir kovos su prekyba žmonėmis priemones bei veiksmus rinkimo ir skelbimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

2019 m. Apžvalga parengta remiantis Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VRM) sukaupta ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – SADM), Užimtumo tarnybos prie SADM (toliau – UT), Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie SADM (toliau – VVTAĮT), Valstybinės darbo inspekcijos prie SADM (toliau – VDI), Policijos departamento prie VRM (toliau – PD), Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie VRM (toliau – VSAT), Migracijos departamento prie VRM (toliau – MD), Informatikos ir ryšių departamento prie VRM (toliau – IRD), Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – SAM), Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos (toliau – ŠMSM), Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau – TM), Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos (toliau – URM), Nacionalinės teismų administracijos (toliau – NTA), Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros (toliau – GP), Lietuvos savivaldybių asociacijos ir 50 Lietuvos Respublikos savivaldybių (Akmenės r., Alytaus r., Alytaus, Anykščių r., Biržų r., Druskininkų, Elektrėnų, Ignalinos r., Jonavos r., Joniškio r., Jurbarko r., Kaišiadorių r., Kalvarijos, Kauno r., Kauno, Kėdainių r., Kelmės r., Klaipėdos, Kretingos r., Kupiškio r., Lazdijų r., Marijampolės, Mažeikių r., Pagėgių, Pakruojo r., Palangos, Panevėžio r., Panevėžio, Pasvalio r., Plungės r., Raseinių r., Rietavo, Rokiškio r., Skuodo r., Šalčininkų r., Šiaulių r., Šiaulių, Šilutės r., Širvintų r., Švenčionių r., Tauragės r., Telšių r., Ukmergės r., Utenos r., Varėnos r., Vilkaviškio r., Vilniaus m., Vilniaus r., Visagino, Zarasų r.,), nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO) (asociacijos Vyrų krizių centro, Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centro, asociacijos Dingusių žmonių paramos centro, Vilniaus arkivyskupijos Carito) pateikta informacija dėl vykdytų kovos su prekyba žmonėmis priemonių, veiksmų ir jų rezultatų bei statistiniais duomenimis, atsižvelgiant į Europos Komisijos ir Europos statistikos tarnybos (Eurostato) valstybių narių prašomos pateikti informacijos turinį. Paminėtina, kad informacijos 2019 m. Apžvalgai nepateikė: VŠĮ Kovos su prekyba žmonėmis ir išnaudojimo centras ir Tarptautinės migracijos Vilniaus biuras.

¹ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/36/ES: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0036&from=EN>.

² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. lapkričio 23 d. nutarimas Nr. 1161 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/38f60011b53c11e6a3e9de0fc8d85cd8/asr?positionInSearchResults=31&searchModelUUID=a558d713-a261-4d09-8711-8772d901d391>.

³ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2017 m. kovo 31 d. įsakymas Nr. 1V-246 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais paskyrimo“³ ir statistinių duomenų ir kitos informacijos apie prekybos žmonėmis situaciją ir kovos su prekyba žmonėmis priemones bei veiksmus rinkimo ir skelbimo tvarkos aprašo patvirtinimo“: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/33749ef218a911e7b6c9f69dc4ecf19f/asr>.

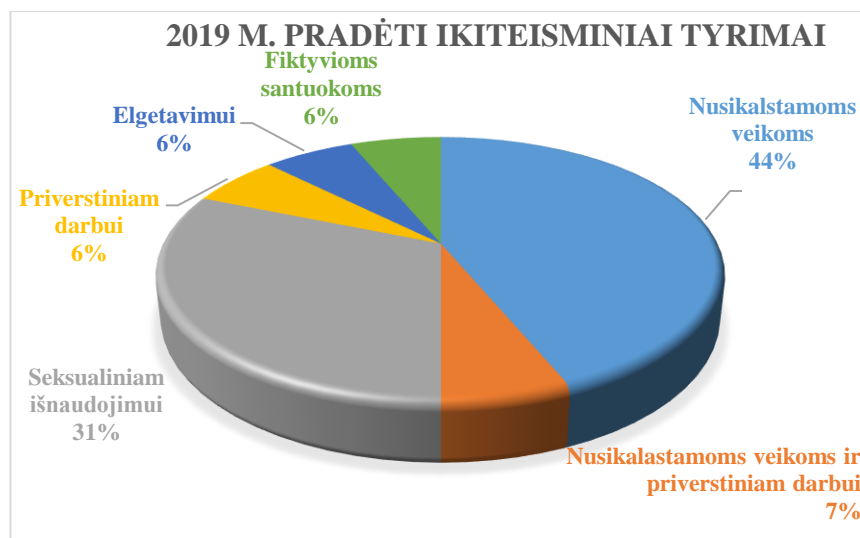
Apžvalgoje pateikiama apibendrinta informacija apie situaciją kovos su prekyba žmonėmis srityje Lietuvoje 2019 m. Jos turinį sudaro duomenys apie 2019 m. vykdytus ikiteisminius tyrimus, tendencijas ir teismų sprendimus bei vykdytas kovos su prekyba žmonėmis priemones ir veiksmus pagal pagrindines kovos su prekyba žmonėmis sritis: prekybos žmonėmis prevenciją, pagalbą nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims bei jų teisių apsaugą, specialistų kvalifikacijos tobulinimą ir partnerystės stiprinimą, kovos su prekyba žmonėmis koordinavimą nacionaliniu lygmeniu.

Apžvalgą parengė: Sonata Mickutė, Lietuvos Respublikos nacionalinis pranešėjas kovos su prekyba žmonėmis klausimais, VRM Viešojo saugumo politikos grupės vyresnioji patarėja, tel. (8 5) 271 7292, el. p. sonata.mickute@vrm.lt.

I. BAUDŽIAMASIS PERSEKIOJIMAS: IKITEISMINIAI TYRIMAI IR TEISMŲ SPRENDIMAI (STATISTINIAI DUOMENYS⁴ BEI TENDENCIJOS)

Ikiteisminių tyrimų duomenys. 2019 m. Lietuvoje buvo atliekami 46 ikiteisminiai tyrimai (2018 m. – 54; 2017 m. – 61) dėl vidaus ir tarptautinės prekybos žmonėmis (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 147 ir 157 straipsniai), išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms (BK 147¹ straipsnis) bei naudojimosi asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis (BK 147² straipsnis), pradėti 2011–2019 m. Iš jų **2019 m. šalyje buvo pradėta 16 ikiteisminių tyrimų** dėl prekybos žmonėmis ir išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms: 10 ikiteisminių tyrimų buvo pradėti pagal BK 147 straipsnį, 4 – pagal 157 straipsnį, 1 – pagal 147¹ straipsnį ir 1 – pagal 147¹ ir 147 straipsnius. Taip pat paminėtina, kad iš 16 pradėtų ikiteisminių tyrimų, du ikiteisminiai tyrimai pradėti 2015 m. ir 2016 m., 2019 m. buvo atskirti iš bylų (asmens atžvilgiu) ir perkvalifikuoti į ikiteisminius tyrimus dėl prekybos žmonėmis pagal 147, 157 ir 147¹ straipsnius. Iš 16 pradėtųjų ikiteisminių tyrimų **7** buvo pradėti dėl prekybos žmonėmis **nusikalstamoms veikoms**, **1** – dėl prekybos žmonėmis **priverstiniam darbui** ir **nusikalstamoms veikoms**, **1** – dėl prekybos žmonėmis **priverstiniam darbui**, **5** – dėl prekybos žmonėmis **seksualiniam išnaudojimui (prostitucijai)**, **1** – dėl prekybos žmonėmis **elgetavimui**, **1** – dėl prekybos žmonėmis **priverstinei santuokai**. (žr. 1 pav.).

1 pav. 2019 m. pradėtų ikiteisminių tyrimų procentas pagal nusikalstamų veikų rūšis

2019 m. Lietuvoje buvo pradėta dviem ikiteisminiais tyrimais daugiau dėl prekybos žmonėmis ir išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms nei 2018 m. (2019 m. – 16, 2018 m. – 14, 2017 m. – 35). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad 2019 m. daugiau ikiteisminių tyrimų buvo pradėta dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms (7) ir nusikalstamoms veikoms bei priverstiniam darbui (1), nei seksualiniam išnaudojimui (5). Pradėtų ikiteisminių tyrimų skaičius dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui taip pat yra dviem ikiteisminiais tyrimais didesnis nei praėjusiais metais, tačiau beveik perpus mažesnis nei 2017 m. (2019 m. – 5, 2018 m. – 3, 2017 m. – 9). Be to,

⁴ Statistiniai duomenys ir tendencijos dėl ikiteisminių tyrimų ir teismų sprendimų pagal BK 147 („Prekyba žmonėmis“), 147¹ („Išnaudojimas priverstiniam darbui ar paslaugoms“), 147² („Naudojimas asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis“) ir 157 („Vaiko pirkimas arba pardavimas“) straipsnius pateikiami remiantis GP, PD (Lietuvos kriminalinės policijos biuro) ir NTA informacija.

pradėtas tik vienas ikiteisminis tyrimas dėl prekybos žmonėmis priverstiniam darbui (2019 m. – 1, 2018 m. – 3). Pažymėtina, kad 2019 m. tarp pradėtų ikiteisminių tyrimų vėl atsiranda išnaudojimas dėl prekybos žmonėmis priverstinei santuokai (2018 m. pradėtuose ikiteisminiuose tyrimuose šios išnaudojimo formos nebuvo, o 2017 m. buvo pradėti net 4 nauji ikiteisminiai tyrimai). Kaip ir 2018 m., 2019 m. taip pat pradėtas vienas ikiteisminis tyrimas dėl prekybos žmonėmis elgetavimui.

2019 m. buvo nutraukti 8 ikiteisminiai tyrimai dėl prekybos žmonėmis (pagal BK 147, 147¹ ir 157 straipsnius). Iš nutrauktų ikiteisminių tyrimų 1 buvo pradėtas 2016 m., 3 – 2017 m., 3 – 2018 m., 1 – 2019 m. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad **kasmet mažėja nutrauktų ikiteisminių tyrimų skaičius** (2019 m. – 8, 2018 m. – 12, 2017 m. – 15).

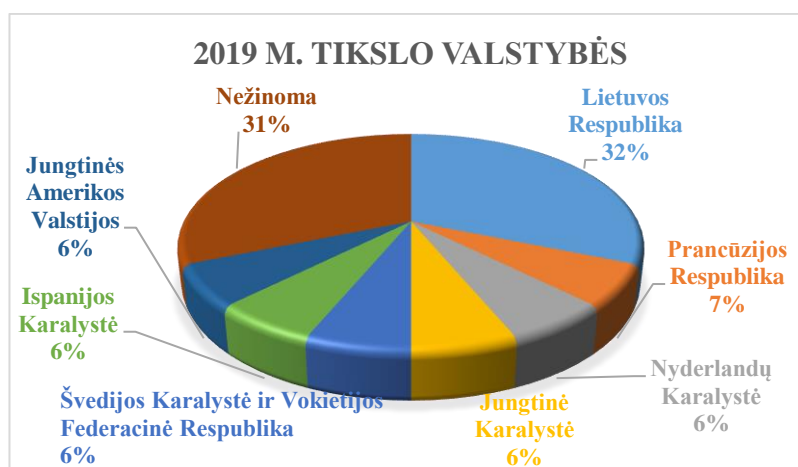
Ikiteisminių tyrimų nutraukimo priežastys išlieka to pačios, kaip ir ankstesniais metais:

a) nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių (Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 3 straipsnio 1 punkto pagrindas;

b) ikiteisminio tyrimo metu paaiškėja aplinkybės, dėl kurių baudžiamasis procesas negalimas arba ikiteisminis tyrimas sustabdomas, nenustačius nusikalstamą veiką padariusio asmens (BPK 212 straipsnio 1 punkto pagrindas).

2019 m. Lietuvoje pradėtuose ikiteisminiuose tyrimuose minimos tikslo valstybės: **Lietuvos Respublika** (1 ikiteisminis tyrimas dėl prekybos žmonėmis elgetavimui, 2 – dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui, 1 – dėl prekybos žmonėmis priverstinei santuokai, 1 – dėl prekybos žmonėmis priverstiniam darbui), **Prancūzijos Respublika** (1 ikiteisminis tyrimas dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms), **Nyderlandų Karalystė** (1 ikiteisminis tyrimas dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui), **Jungtinė Karalystė** (1 ikiteisminis tyrimas dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms) **Švedijos Karalystė ir Vokietijos Federacinė Respublika** (1 ikiteisminis tyrimas dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms), **Ispanijos Karalystė** (1 ikiteisminis tyrimas dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms ir priverstiniam darbui), **Jungtinės Amerikos Valstijos** (1 ikiteisminis tyrimas dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui). Kituose 2019 m. pradėtuose ikiteisminiuose tyrimuose tikslo valstybių pavadinimai nebuvo įvardinti.

2 pav. 2019 m. pradėtuose ikiteisminiuose tyrimuose minimos tikslo valstybės

Paminėtina, kad kaip ir 2018 m. pradėtuose ikiteisminiuose tyrimuose, 2019 m. tikslo valstybės asmenų išnaudojimui prekybai žmonėmis išlieka tos pačios: **Lietuvos Respublika, Jungtinė Karalystė, Prancūzijos Respublika, Vokietijos Federacinė Respublika ir Švedijos**

Karalystė, Nyderlandų Karalystė. Jungtinės Amerikos Valstijos ir Ispanijos Karalystė ankstesniais metais pradėtuose ikiteisminiuose tyrimuose nebuvo minimos.

Nukentėjusieji nuo prekybos žmonėmis. 2019 m. ikiteisminiuose tyrimuose nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis pagal BK 147 straipsnį pripažinti 39 asmenys⁵ (18 vyrų, 17 moterų ir 4 vaikai). Iš 39 nukentėjusių asmenų: 33 asmenys Lietuvos Respublikos, 4 Ukrainos Respublikos (2 vyrai ir 2 moterys) ir 2 Čekijos Respublikos (2 vyrai) piliečiai.

Toliau pateikiama informacija apie nukentėjusius nuo prekybos žmonėmis asmenis pagal lytį, išnaudojimo formą, tikslo valstybę ir verbavimo būdą:

✓ *17 asmenų* (15 moterų, 1 nepilnametė mergaitė ir 1 vyras) buvo pripažinti nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui (striptizo baruose, namuose, bute, prostitutcijai). Tikslo valstybės – Lietuvos Respublika ir Nyderlandų Karalystė. Verbavimo būdai – žodžiu, internetu ir per skelbimus spaudoje.

✓ *10 asmenų* (8 vyrai ir 2 nepilnamečiai berniukai) buvo pripažinti nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms (vagystėms, narkotinių ar psichotropinių medžiagų platinimui, ar auginimui, alkoholio ir tabako gaminių kontrabandai, vogto automobilio parvairavimui į Lietuvos Respubliką). Tikslo valstybės – Nyderlandų Karalystė, Didžioji Britanija, Švedijos Karalystė, Vokietijos Federacinė Respublika, Prancūzijos Respublika ir Lietuvos Respublika. Verbavimo būdas – žodžiu.

✓ *7 asmenys* (6 vyrai ir 1 moteris) buvo pripažinti nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis priverstiniam darbui (žemės ūkyje, namų ūkyje priedanga kontrabandai, vergijai, namų ruošos darbams (tarnystei)). Tikslo valstybės – Lietuvos Respublika, Švedijos Karalystė ir Didžioji Britanija. Verbavimo būdas – žodžiu.

✓ *3 asmenys* (2 vyrai ir 1 moteris) buvo pripažinti nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis sukčiavimui. Tikslo valstybė – Lietuvos Respublika. Verbavimo būdas – žodžiu.

✓ *2 asmenys* (1 vyras ir 1 nepilnametis berniukas) buvo pripažinti nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis elgetavimui. Tikslo valstybė – Lietuvos Respublika. Verbavimo būdas – žodžiu.

2019 m. didžiausiam nukentėjusiųjų nuo prekybos žmonėmis asmenų skaičiui – **27 asmenys** – tikslo valstybė buvo **Lietuvos Respublika** (išnaudota Vilniuje, Kaune, Vilkaviškyje, Kėdainiuose, Alytaus r., Šiaulių r.) (iš jų: 15 asmenų – prekybai žmonėmis seksualiniam išnaudojimui (striptizo baruose, namuose, prostitutcijai), 4 – prekybai žmonėmis priverstiniam darbui (žemės ūkyje, vergijai, namų ruošos darbams), 2 – prekybai žmonėmis elgetavimui, 2 – prekybai žmonėmis nusikalstamoms veikoms (narkotinių ar psichotropinių medžiagų platinimui), 3 – prekybai žmonėmis sukčiavimui); mažesniai nukentėjusiųjų skaičiui tikslo valstybės buvo: **Nyderlandų Karalystė** – **3 asmenys** (1 – prekybai žmonėmis seksualiniam išnaudojimui (bute), 2 – prekybai žmonėmis nusikalstamoms veikoms (vagystėms, vogto automobilio parvairavimui į Lietuvos Respubliką)), **Švedijos Karalystė** – **3 asmenys** (1 – prekybai žmonėmis priverstiniam darbui (namų ūkyje priedanga kontrabandai), 2 – prekyba žmonėmis nusikalstamoms veikoms (vagystėms, vykdyti alkoholio ir tabako gaminių kontrabandą)), **Didžioji Britanija** – **3 asmenys** (2 – prekybai žmonėmis priverstiniam darbui, 1 – prekybai žmonėmis nusikalstamoms veikoms (narkotinių ar psichotropinių medžiagų auginimui)),

⁵ GP duomenys. IRD duomenimis, 2019 m. 33 asmenys buvo pripažinti nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis Lietuvos Respublikoje atliekamuose ikiteisminiuose tyrimuose. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad IRD skelbiamuose duomenyse nėra nurodyti ir 4 nukentėję nepilnamečiai asmenys.

Vokietijos Federacinė Respublika – 2 asmenys (2 – prekybai žmonėmis nusikalstamoms veikoms (vagystėms, vogto automobilio parvaramui į Lietuvos Respubliką)), **Prancūzijos Respublika – 1 asmuo** (prekybai žmonėmis nusikalstamoms veikoms (vagystėms)).

Pažymėtina, kad 2019 m. **Lietuvos Respublikos** teritorijoje **daugiausia nukentėjusių** asmenų buvo išnaudota prekybai žmonėmis **seksualiniam išnaudojimui**, gerokai mažiau – prekybai žmonėmis priverstiniam darbui, nusikalstamoms veikoms ir sukčiavimui. **Užsienio valstybėse** Lietuvos Respublikos tautybės nukentėjusieji daugiausia buvo išnaudojami prekybai žmonėmis **nusikalstamoms veikoms**, gerokai mažiau – prekybai žmonėmis priverstiniam darbui ar seksualiniam išnaudojimui.

Nukentėjusieji nuo prekybos žmonėmis pagal lytį ir amžių, išnaudojimo formą (žr. 3 pav.):

✓ **15 nukentėjusiųjų** nuo prekybos žmonėmis priklauso **21–30 metų amžiaus grupei** (6 asmenys nukentėjo nuo prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui, 3 – prekybai žmonėmis priverstiniam darbui, 6 – prekybai žmonėmis nusikalstamoms veikoms (vagystės, alkoholio ir tabako gaminių kontrabanda, vogto automobilio parvairavimui į Lietuvos Respubliką)).

✓ **11 nukentėjusiųjų** nuo prekybos žmonėmis priklauso **18–20 metų amžiaus grupei** (8 asmenys nukentėjo nuo prekybos žmonėmis seksualiniams išnaudojimui, 1 – prekybos žmonėmis priverstiniam darbui (išnaudojimui namų ruošos darbams), 1 – prekybai žmonėmis elgetavimui, 1 – prekybai žmonėmis nusikalstamoms veikoms).

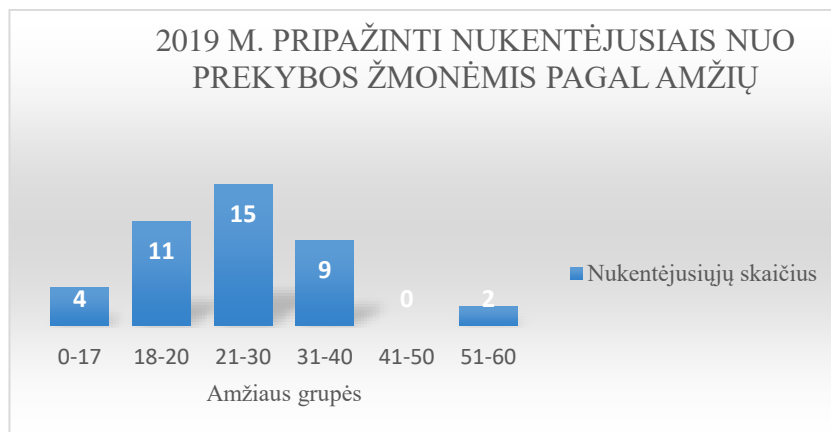
✓ **9 nukentėjusieji** nuo prekybos žmonėmis priklauso **31–40 metų amžiaus grupei** (2 asmenys nukentėjo nuo prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui, 3 – prekybai žmonėmis priverstiniam darbui, 2 – prekybai žmonėmis sukčiavimui).

✓ **4 nukentėjusieji** nuo prekybos žmonėmis priklauso **0–17 metų amžiaus grupei** (1 nepilnametė mergaitė nukentėjo nuo prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui, 1 nepilnametis berniukas – nuo prekybos žmonėmis elgetavimui, 2 nepilnamečiai berniukai – prekybai žmonėmis nusikalstamoms veikoms (1 vagystėms ir 1 narkotinių ir psichotropinių medžiagų platinimui)).

✓ **2 nukentėjusieji** nuo prekybos žmonėmis priklauso **51–60 metų amžiaus grupei** (1 asmuo nukentėjo nuo prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms (narkotinių ir psichotropinių medžiagų auginimui) ir 1 – prekybai žmonėmis sukčiavimui).

✓ **41–50 metų amžiaus grupės** nukentėjusiųjų nebuvo.

3 pav. 2019 m. pripažinti nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis pagal amžių

Pažymėtina, kad daugiausia nukentėjusių asmenų priklauso 18–30 amžiaus grupei ir jie buvo išnaudojami prekybai žmonėmis *seksualiniam išnaudojimui, nusikalstamoms veikoms ir priverstiniam darbui* (atkreiptinas dėmesys į tai, kad 2018 m. didesnę dalį nukentėjusiųjų sudarė 21–40 amžiaus grupės asmenys). Beveik perpus mažiau nukentėjusiųjų priklauso 31–40 metų amžiaus grupei, dar mažiau nukentėjusiųjų buvo nepilnamečiai ir 51–60 metų amžiaus grupės asmenys (žr. 3 pav.).

Taip pat atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad 2019 m. nuo prekybos žmonėmis nukentėjo daugiau nepilnamečių (4) nei 2018 m. (1).

2019 m., kaip ir ankstesniais 2017–2018 m., nukentėjusieji nuo prekybos žmonėmis dažniausiai **verbuojami žodžiu, rečiau internetu ar skelbimais spaudoje**. Tendencijos verbuoti žodžiu, internetu ir per skelbimus spaudoje išlieka būdingos prekybos žmonėmis įvairaus seksualinio išnaudojimo formoms. Kitoms prekybos žmonėmis formoms verbuojama tik žodžiu.

Pagrindinėmis priežastimis, dėl ko nukentėję asmenys priėmė prekeivių žmonėmis pasiūlymus (valios palenkimo būdas), buvo jų **pažeidžiamumas** (32 nukentėjusieji) ir **apgaulė** (28 nukentėjusieji), rečiau **grasinimai** (9 nukentėjusieji) ar **fizinis smurtas** (7 nukentėjusieji).

Nukentėję asmenys buvo verbuojami šiose Lietuvos vietovėse: **Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Vilkaviškyje, Kėdainiuose, Kybartuose ir Alytaus r.**

GP duomenimis, 2019 m. Lietuvos Respublikoje **nukentėti nuo prekybos žmonėmis galėjo 9 asmenys**. Visi galimai nukentėjusieji nuo prekybos žmonėmis asmenys buvo Lietuvos Respublikos piliečiai (moterys).

Galėję nukentėti nuo prekybos žmonėmis pagal išnaudojimo formą, tikslo valstybę ir verbavimo būdą:

✓ 6 asmenys galėjo nukentėti nuo prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui (striptizo baruose, prostitucijai). Tikslo valstybė – Lietuvos Respublika. Verbavimo būdai – žodžiu, internetu ir per skelbimus spaudoje.

✓ 2 asmenys galėjo nukentėti nuo prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms (vagystėms ir narkotinių ar psichotropinių medžiagų platinimui). Tikslo valstybė – Lietuvos Respublika, Nyderlandų Karalystė, Vokietijos Federacinė Respublika, Ispanijos Karalystė, Italijos Respublika. Verbavimo būdas – žodžiu.

✓ 1 asmuo galėjo nukentėti nuo prekybos žmonėmis fiktyvioms santuokoms. Tikslo valstybė – Lietuvos Respublika. Verbavimo būdas – žodžiu.

Galėję nukentėti nuo prekybos žmonėmis pagal amžių ir išnaudojimo formą:

✓ 4 galėję nukentėti nuo prekybos žmonėmis priklauso **18–20 metų amžiaus grupei** (galėjo nukentėti nuo prekybos žmonėmis seksualiniams išnaudojimui).

✓ 3 galėję nukentėti nuo prekybos žmonėmis priklauso **21–30 metų amžiaus grupei** (1 asmuo galėjo nukentėti nuo prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui, 2 – nuo prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms (vagystėms ir narkotinių ar psichotropinių medžiagų platinimui)).

✓ 1 galėjęs nukentėti nuo prekybos žmonėmis priklauso **0–17 metų amžiaus grupei** (nepilnametė mergaitė galėjo nukentėti nuo prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui (prostitucijai)).

✓ 1 galėjęs nukentėti nuo prekybos žmonėmis priklauso **31–40 metų amžiaus grupei** (galėjo nukentėti nuo prekybos žmonėmis fiktyvioms santuokoms).

Pagrindinėmis priežastimis, dėl ko galėję nukentėti asmenys priėmė prekeivių žmonėmis pasiūlymus (valios palenkimo būdas), buvo jų **pažeidžiamumas** (8 galėję nukentėti), rečiau pasinaudota galėjusio nukentėti asmens priklausomumu (2 galėję nukentėti) ir apgaulė (1 galėjęs nukentėti).

2019 m. ikiteisminiuose tyrimuose įtarimai buvo pareikšti **34 asmenims**: 33 suaugusiems asmenims (27 vyrams, 6 moterims) ir 1 nepilnamečiui (berniukas) buvo pareikšti įtarimai dėl prekybos žmonėmis pagal BK 147 ir 157 straipsnius. Iš minėtų įtariamųjų 3 asmenims (1 moteriai ir 2 vyrams) buvo pareikšti įtarimai dėl išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms pagal BK 147¹ bei 1 asmeniui pareikšti įtarimai dėl naudojimosi asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis pagal BK 147² straipsnį. 2019 m. ikiteisminiuose tyrimuose dėl prekybos žmonėmis ir išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms bei naudojimosi asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis įtarimai pareikšti 30 Lietuvos Respublikos ir 4 užsienio valstybių (3 Čekijos Respublikos ir 1 Uzbekijos Respublikos) piliečiams.

Daugiausia įtarimų buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms (10 asmenų) ir sukčiavimui (10 asmenų), šiek tiek mažiau – prekybai žmonėmis **išnaudojimui priverstiniam darbui (7 asmenys)**. Taip pat įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis fiktyvioms santuokoms (2 asmenys), seksualiniam išnaudojimui (2 asmenys), dėl elgetavimo (2 asmenys) ir išnaudojimo pasisavinant gautas pajamas už darbą Jungtinėje Karalystėje (1 asmuo).

Įtariamieji dėl prekybos žmonėmis pagal lytį ir išnaudojimo formą:

- ✓ 10 asmenų (vyrams) įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms.
- ✓ 10 asmenų (8 vyrams ir 2 moterims) įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis sukčiavimui.
- ✓ 7 asmenims (5 vyrams ir 2 moterims) įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis priverstiniam darbui.
- ✓ 2 asmenims (vyrams) įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis fiktyvioms santuokoms.
- ✓ 2 asmenims (1 vyrui ir 1 moteriai) įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis elgetavimui.
- ✓ 2 asmenims (vyrams) įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui.
- ✓ 1 asmeniui (vyrui) įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis išnaudojimo pasisavinant gautas pajamas už darbą užsienio valstybėje.

2019 m. **kaltinimai** dėl prekybos žmonėmis pagal BK 147, 157 ir 147¹ straipsnius buvo **pareikšti** viso **11 asmenų** (1 moteriai ir 10 vyrų) (iš jų dėl išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms pagal BK 147¹ straipsnį – 3 asmenims (1 moteriai ir 2 vyrams)).

Kaltinamieji dėl prekybos žmonėmis pagal lytį ir išnaudojimo formą:

- ✓ 8 asmenims (vyrams) kaltinimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms.

✓ 2 asmenims (1 vyrui ir 1 moteriai) kaltinimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis elgetavimui.

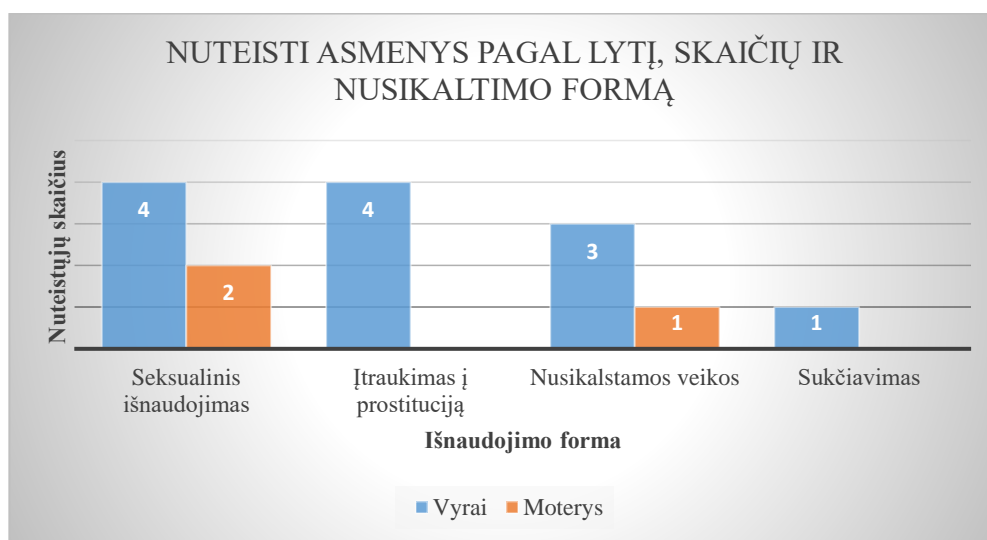
✓ 1 asmeniui (vyrui) kaltinimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui.

Teismų sprendimai priimti Lietuvos Respublikoje 2019 m. 2019 m. **Lietuvos pirmosios instancijos teismams buvo perduotos 5 baudžiamosios bylos dėl prekybos žmonėmis, išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms bei vaiko pirkimui arba pardavimui pagal BK 147, 147¹, 157 straipsnius. Lietuvos pirmosios instancijos teismuose buvo išnagrinėtos 6 baudžiamosios bylos pagal BK 147, 157, 307 ir 308 straipsnius bei nuteista 14 asmenų: 9 asmenys – pagal 147 straipsnį, 1 asmuo – pagal 157 straipsnį ir su juo kartu 4 asmenys – pagal 307 ir 308 straipsnius.**

Pažymėtina, kad, priešingai nei 2018 m., pagal BK 147² straipsnį baudžiamųjų bylų nebuvo perduota ir pirmosios instancijos teismuose taip pat nagrinėta nebuvo. Manoma, kad to priežastimis gali būti bendro teisėsaugos institucijų sutarimo šiuo aspektu trūkumas.

Iš 14 nuteistų asmenų buvo **12 vyrų** (4 vyrai – už prekybą žmonėmis seksualiniam išnaudojimui ir 4 vyrai – už pelnymąsi iš kito asmens prostitucijos ir įtraukimo į prostituciją, 3 vyrai – už prekybą žmonėmis nusikalstamosioms veikoms, 1 vyras – už prekybą žmonėmis sukčiavimui) ir **2 moterys** (1 moteris – už prekybą žmonėmis seksualiniam išnaudojimui, 1 – už prekybą žmonėmis nusikalstamosioms veikoms) (žr. 4 pav.)

4 pav. 2019 m. nuteisti asmenys pagal lytį, skaičių ir nusikaltimo formą.

2019 m. pirmosios instancijos teismuose buvo skirtos laisvės atėmimo bausmės dėl prekybos žmonėmis ir vaiko pirkimo arba pardavimo: 8 metai 3 mėnesiai (subendrinta pagal BK 147, 253 ir 259 straipsnius), 6 metai 6 mėnesiai ir 10 MGL (376,60 Eur) bauda (pagal BK 147 straipsnį), 6 metai (subendrinta pagal BK 147 ir 253 straipsnius), 6 metai (subendrinta pagal BK 147 ir 182 straipsnius), 5 metai (pagal BK 147 straipsnį), 4 metai ir 3 mėnesiai (subendrinta pagal BK 147 ir 253 straipsnius), 3 metai (pagal BK 147 straipsnį), 2 metai 10 mėnesių (subendrinta pagal BK 308, 307 ir 154 straipsnius), taip pat dėl pelnymosi iš kito asmens prostitucijos ir įtraukimo į prostituciją: 2 metai ir

20 MGL (753,20 Eur) įmoka į nukentėjusiųjų nuo nusikaltimų asmenų fondą (subendrinta pagal BK 308, 307 ir 72 straipsnius).

Informacijos apibendrinimas:

- ✓ 2019 m. Lietuvoje buvo pradėta 14,2 proc. daugiau ikiteisminių tyrimų nei praėjusiais metais.
- ✓ Lietuvoje kasmet mažėja nutrauktų ikiteisminių tyrimų skaičius (2019 m. – 8, 2018 m. – 12, 2017 m. – 15). Taip pat ir 2019 m. nutraukta 33 proc. mažiau ikiteisminių tyrimų nei praėjusiais metais.
- ✓ 2019 m. daugiausia nukentėjusiųjų asmenų nuo prekybos žmonėmis priklausė 18–30 amžiaus grupei ir buvo išnaudojami prekybai žmonėmis seksualiniam išnaudojimui, nusikalstamoms veikoms ir priverstiniam darbui.
- ✓ 69 proc. visų nukentėjusiųjų nuo prekybos žmonėmis Lietuva buvo pagrindine tikslo valstybe, t. y. daugiausiai nuo prekybos žmonėmis nusikaltimo nukentėta Lietuvos Respublikos teritorijoje. Taip pat Lietuvos Respublikos piliečiai buvo išnaudojami: Jungtinėje Karalystėje, Prancūzijos Respublikoje, Nyderlandų Karalystėje, Švedijos Karalystėje, Vokietijos Federacinėje Respublikoje.
- ✓ Lietuvos Respublikos teritorijoje daugiausia nukentėjusiųjų asmenų buvo išnaudota prekybai žmonėmis seksualiniam išnaudojimui, o užsienio valstybėse – prekybai žmonėmis nusikalstamoms veikoms.
- ✓ 2019 m. Lietuvoje nukentėjusių vyrų ir moterų skaičius buvo beveik vienodas (19 vyrų ir 17 moterų), tačiau šiek tiek daugiau nei praėjusiais metais nukentėjo nepilnamečių (2019 m. – 4, 2018 m. – 1).
- ✓ Lietuvos vietovės, kuriose daugiausia buvo verbuojami nukentėję asmenys, išlieka tos pačios: Vilnius, Kaunas ir Klaipėda. Pavieniai verbavimo atvejai buvo nustatyti Vilkaviškyje, Kėdainiuose, Kybartuose ir Alytaus r.
- ✓ Pagrindinėmis priežastimis, dėl ko nukentėję asmenys priėmė prekeivių žmonėmis pasiūlymus, buvo jų pažeidžiamumas ir apgaulė.
- ✓ Nukentėjusieji nuo prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui dažniausiai verbuojami žodžiu, internetu ir per skelbimus spaudoje, o kitoms prekybos žmonėmis formoms – žodžiu.
- ✓ 2019 m. Lietuvos pirmosios instancijos teismams buvo perduota 50 proc. mažiau baudžiamųjų bylų, lyginant su praėjusiais metais (2018 m. – 10, 2019 m. – 5).
- ✓ 2019 m. pirmosios instancijos teismuose buvo išnagrinėta 68 proc. mažiau baudžiamųjų bylų nei 2018 m. (2018 m. – 19; 2019 m. – 6). Taip pat nuteista 70 proc. mažiau asmenų už prekybą žmonėmis ir vaiko pirkimą arba pardavimą (2018 m. – 48, 2019 m. – 14). Paminėtina, kad už prekybą žmonėmis dažniausiai nuteisiami vyrai, t. y. 83 proc. daugiau nei moterų (2019 m. duomenys).
- ✓ Pagal BK 147² straipsnį („Naudojimas asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis“) baudžiamųjų bylų nebuvo perduota ir pirmosios instancijos teismuose nagrinėta taip pat nebuvo.

II. KOVOS SU PREKYBA ŽMONĖMIS PRIEMONĖS IR VEIKSMAI

2019 m. Lietuvoje ir toliau buvo vykdomos kovos su prekyba žmonėmis priemonės pagal Viešojo saugumo plėtros 2015–2020 metų programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. gegužės 7 d. nutarimu Nr. XII-1682, Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano⁶ (toliau – Veiklos planas) priemonę, skirtą uždaviniui „Plėtoti veiksmingą kovą su prekyba žmonėmis“ įgyvendinti, bei šią priemonę įgyvendinantį Kovos su prekyba žmonėmis 2017–2019 metų veiksmų planą⁷ (toliau – Prekybos žmonėmis veiksmų planas), priemones bei veiksmus ir į šį planą neįtrauktas priemones, kurias institucijos, įstaigos ir organizacijos įgyvendino iš bendrųjų asignavimų ir tarptautinių šaltinių, taip pat bendromis atsakingų institucijų ir organizacijų pastangomis be papildomų lėšų.

Prekybos žmonėmis prevencija

Lietuvoje prekybos žmonėmis prevencines veiklas vykdo: VRM, ŠMSM, VVTAIT, UT, VDI, NVO, remiant SADM, ir savivaldybių administracijos. 2019 m. visoje Lietuvoje daugiausia buvo vykdytos šios prevencinės priemonės: viešinimo kampanijos, diskusijos ir seminarai, dalijamosios medžiagos platinimas, asmeninės konsultacijos, informacijos viešinimas socialiniuose tinkluose ir vykdomos kitos iniciatyvos. Žemiau pateikiama detalesnė informacija apie vykdytas prevencines veiklas.

Ministerijos. ŠMSM parengė informacinę medžiagą mokytojams ir mokiniams prekybos žmonėmis prevencijos tema.

VRM kartu su Europos nusikalstamumo prevencijos tinklu (toliau – EUCPN) dalyvavo socialinėje kampanijoje prieš prekybą žmonėmis, siekdamą išpėti (potencialias) prekybos žmonėmis aukas apie prekybos žmonėmis pavojus, nukentėjusiųjų apsaugą ir jų teises. Minėtoje socialinėje kampanijoje dalyvavo 23 Europos Sąjungos šalys (Norvegija, Ispanija, Estija ir kt.). Socialinės kampanijos metu keturiomis kalbomis (lietuvių, rusų, ukrainiečių ir anglų) parengtas prevencinis vaizdo klipas⁸ buvo transliuojamas penkių didžiausių Lietuvos miestų (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Šiaulių) viešajame transporte, taip pat 2019 m. spalio 18 d. buvo rodomas per nacionalinę televiziją Europos kovos su prekyba žmonėmis diena paminėti. Taip pat VRM užsakymu buvo atliktas tyrimas ir organizuota diskusija-forumas „Vietos valdžios vaidmuo nusikaltimų prevencijoje“. Diskusijoje dalyvavo savivaldybių administracijų atstovai, NVO ir policijos pareigūnai. Renginyje aptarta esama nusikaltimų prevencijos ir pagalbos prekybos žmonėmis aukoms koordinavimo įgyvendinimo būklė savivaldybėse, galimas vietos savivaldos vaidmuo kuriant, valdant ir įgyvendinant nusikalstamumo prevencijos programas ir politiką bei kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo organizavimas kiekvienoje savivaldybėje, taip pat buvo pasiūlyti galimi

⁶Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos įgyvendinimo tarpinstitucinis veiklos planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. balandžio 13 d. nutarimu Nr. 370: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/1a9f0a71054d11e687e0fbad81d55a7c/asr>.

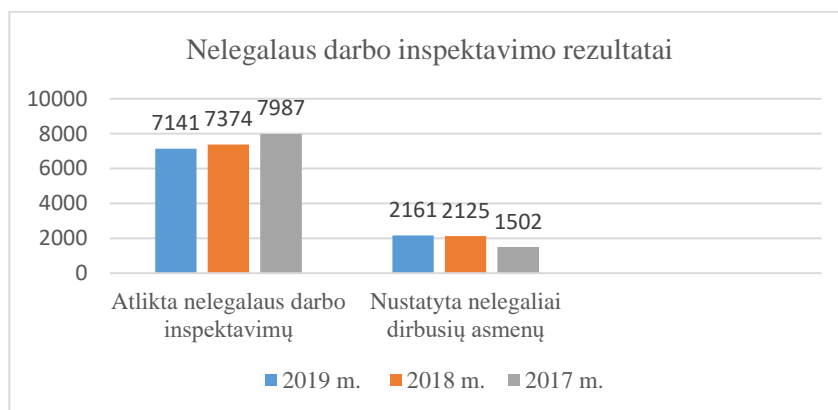
⁷Kovos su prekyba žmonėmis 2017–2019 metų veiksmų planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. rugpjūčio 29 d. įsakymu Nr. 1V-598: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/f485a9d06e2311e6a421ea2bde782b94?positionInSearchResults=0&searchModelUID=23e0ed53-be91-4b3a-a76a-da3984743ad6>.

⁸EUCPN vaizdo klipas dėl prekybos žmonėmis ir aukų teisių: https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/LT_versija/Viesasis_saugumas/Prekyba_zmonemis/EUCPN_Lithuania_Lithuanian_v2%20ok.mp4.

sprendimai, leisiantys su efektyvinti nusikaltimų prevenciją ir kovos su prekyba žmonėmis koordinavimą vietos lygmeniu.

Institucijos. 2019 m. Lietuvos policija prisijungė ir dalyvavo EUCPN organizuotoje Europos Sąjungos kovos su prekyba žmonėmis dienai paminėti skirtoje akcijoje. Vykdamas akciją buvo naudojama vaizdo medžiaga dėl prekybos žmonėmis aukų teisių lietuvių, rusų, anglų ir ukrainiečių kalbomis. PD Viešosios policijos valdyba parengė ir pateikė metodines veiklos rekomendacijas bendruomenės pareigūnų funkcijas atliekantiems pareigūnams. Bendruomenės pareigūnai prevencine medžiaga pasidalijo savo socialinio tinklo paskyroje (socialinio tinklo paskyroje esančią medžiagą peržiūrėjo daugiau nei 6 000 bendruomenės pareigūnų socialinio tinklo paskyrų sekėjų) ir naudojo organizuotuose tiksliniuose renginiuose, skirtuose pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms – vaikų globos namų, šeimynų, profesinių mokyklų, vaikų dienos centrų ir pan. Lietuvos policijos bendruomenės pareigūnai priemonės metu bendravo su ne mažiau kaip 2 920 asmenų.

2019 m. VDI, vykdydama nelegalaus darbo kontrolės veiksmus, atliko 7 141 (2018 m. – 7 374, 2017 m. – 7 987) patikrinimą įvairiuose ekonominės veiklos sektoriuose. Jų metu buvo nustatytas 2 161 (2018 m. – 2 125, 2017 m. – 1 502) nelegaliai (neteisėtai) dirbęs asmuo, iš jų **257** (2018 m. – 229, 2017 m. – 130) trečiųjų šalių piliečiai, t. y. **11,9 proc.** (2018 m. – 10,78 proc., 2017 m. – 8,66 proc.) nuo visų nustatytų nelegaliai (neteisėtai) dirbusių asmenų skaičiaus bei 12 proc. daugiau nei per 2018 m. tą patį laikotarpį.

2019 m. daugiausia nelegaliai (neteisėtai) dirbusių trečiųjų šalių piliečių buvo nustatyta ekonominės veiklos sektoriuose: statybos (1 500 asmenų), apdirbamosios gamybos (95 asmenys); apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų (87 asmenys). Didžioji dalis nustatytų užsieniečių dirbo statybos sektoriuje, kuris šalyje išlieka pačiu rizikingiausiu tiek nelegalaus darbo, tiek darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais, taip pat stebima tendencija, kad nelegaliai dirbančių užsieniečių daugėja maitinimo paslaugų teikimo veikloje bei apdirbamojoje pramonėje. Iš 257 per 2019 m. nustatytų nelegaliai dirbusių užsieniečių 153 dirbo įmonėse, t. y. dirbo be nustatyta tvarka sudarytų darbo sutarčių, 97 užsieniečiai vykdė neregistruotą individualią veiklą pas fizinius asmenis, dažniausiai individualių namų statybose, arba atliko namų ir butų remonto darbus. Taip pat buvo nustatyti 7 užsieniečiai, dirbę nelegaliai pas ūkininkus. Pas Lietuvos fizinius asmenis dažniausiai nustatomi nelegaliai dirbę ukrainiečiai į Lietuvos Respubliką buvo atvykę savo iniciatyva, pasinaudoję beviziu režimu. Apie 62 proc. nustatytų nelegaliai (neteisėtai) dirbusių užsieniečių sudaro Ukrainos Respublikos piliečiai. Vykdydama kitas prevencines priemones, VDI kartu su VšĮ Kovos su prekyba žmonėmis ir išnaudojimu centru išleido lankstinukus rusų ir anglų kalbomis apie

nelegalų užsieniečių darbą bei priverstinio darbo atvejus. Taip pat VDI tinklalapyje⁹ yra skiltis, skirta prekybai žmonėmis. Minėtoje skiltyje nurodyta, kas yra prekyba žmonėmis, kas yra priverstinis darbas, taip pat kokios institucijos vykdo prekybos žmonėmis aukų nustatymą bei prevenciją, nurodyti kontaktai, kur galima kreiptis, jei asmuo yra nukentėjęs nuo prekybos žmonėmis. Be to, tinklalapyje ukrainiečių, rusų ir anglų kalbomis pateikiama informacija apie pagrindines darbuotojų teises ir teisinę pagalbą.

UT 2019 m. organizavo šiuos prevencinius renginius:

✓ Šv. Mortos iniciatyvinės grupės renginiuose viešino informaciją apie prekybą žmonėmis, priverstinį darbą, darbą vergiškais sąlygomis ir skleidė informaciją apie UT teikiamas paslaugas ieškantiems darbo užsienyje ir užsieniečiams, ketinantiems dirbti ar dirbantiems Lietuvos Respublikoje.

✓ UT klientų aptarnavimo departamentuose organizuoti seminarai, skirti gyventojų atidumui didinti renkantis darbo pasiūlymus, o ieškantiems darbo asmenims pristatyti prekybos žmonėmis rizikos veiksnius, atpažinimo būdai ir NVO, teikiančios pagalbą prekybos žmonėmis aukoms.

✓ Individualių konsultacijų metu EURES biure klientai, besidomintys darbo užsienyje galimybėmis, informuoti apie nelegalaus darbo grėsmes, prekybos žmonėmis pavojus ir prevencijos priemones.

VVTAIT viešina informaciją apie prekybą vaikais bei galimus pagalbos būdus Pagalbos vaikams linijos interneto svetainėje¹⁰. Taip pat 2019 m. UT „Facebook'o“ paskyroje ir Pagalbos vaikams linijos interneto svetainėje yra paviešinti Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato ir Kauno pedagogų kvalifikacijos centro organizuoto moksleivių filmukų kūrimo konkurso kovai su prekyba žmonėmis „Apginkime ir saugokime vaikus“ laureatų sukurti filmukai.

Savivaldybių administracijos. Iš 50 informaciją pateikusių savivaldybių 29 savivaldybėse įgyvendinamos kovos su prekyba žmonėmis priemonės. 2019 m. buvo vykdoma įvairi veikla kovai su prekyba žmonėmis stiprinti:

✓ Organizuota informacijos apie prekybą žmonėmis sklaida šių savivaldybių gyventojams: Akmenės r., Anykščių r., Druskininkų, Jurbarko r., Kaišiadorių r., Kauno, Kėdainių r., Klaipėdos, Kupiškio r., Lazdijų r., Marijampolės, Panevėžio r., Pasvalio r., Plungės r., Raseinių r., Skuodo r., Šakių r., Šilutės r., Švenčionių r., Ukmergės r., Vilniaus r. (21). Pavyzdžiui, Vilniaus r. savivaldybė organizavo susitikimus-diskusijas VšĮ Vaikų ir paauglių centro globojamiems vaikams, Vilniaus r. Šeimos ir vaiko gerovės centro globojamiems dienos centro vaikams. Vaikai buvo supažindinti su prekybos žmonėmis verbavimo būdais, peržiūrėjo ir aptarė trumpametražį prevencinį filmą „Viskas bus gerai“.

✓ Vykdoma kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisijos veikla arba organizuojama pagalba aukoms šiose savivaldybėse: Akmenės r., Druskininkai, Kaišiadorių r., Kaunas, Klaipėda, Marijampolės, Panevėžio r., Pasvalio r., Šiaulių r., Šiaulių, Šilutės r., Tauragės r., Utenos r., Vilniaus savivaldybėse (14). Kaišiadorių r. savivaldybė sudarė pagalbą nukentėjusiems

⁹ Nelegalus darbas. Prekyba žmonėmis priverstiniam darbui: https://www.vdi.lt/Forms/Tema.aspx?Tema_ID=58.

¹⁰ <http://www.pagalbavaikams.lt/lt.php/pagalba/prekyba-zmonemis>.

nuo prekybos žmonėmis asmenims teikiančių organizacijų sąrašą, o vėliau pasirašė bendradarbiavimo sutartis dėl paslaugų teikimo asmenims, nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis.

✓ Organizuoti mokymai arba seminarai specialistams (NVO, socialiniams darbuotojams, psichologams, švietimo įstaigų specialistams): Jonavos r., Jurbarko r., Kaišiadorių r., Kauno r., Kauno, Panevėžio r., Panevėžio, Šilutės r., Švenčionių r., Vilniaus r. savivaldybėse (10). Pvz., Kaišiadorių r. savivaldybė organizavo seminarą „Rizikos tapti prekybos žmonėmis veiksniai vaikui“ ir mokymus „Socialinis darbas su prekybos žmonėmis aukomis: iššūkiai ir sprendimai“.

✓ Vykdytos bendruomenių policijos pareigūnų iniciatyvos šiose savivaldybėse: Jonavos r., Kauno, Kėdainių r., Plungės r., Raseinių r., Skuodo r., Šakių r., Vilkaviškio r., Vilniaus r. (9). Pavyzdžiui, Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato (toliau – AVPK) ir Kauno pedagogų kvalifikacijos centro organizuotas moksleivių filmukų kūrimo konkursas kovai su prekyba žmonėmis „Apginkime ir saugokime vaikus“, kurio tikslas – supažindinti bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenes su prekybos žmonėmis problematika. Laimėtojų filmukai buvo įdėti į Kauno AVPK ir VVTAIT socialinius tinklus.

✓ Rengiama ir (arba) platinama prevencinė medžiaga šiose savivaldybėse: Kauno, Kauno r., Jurbarko r., Skuodo r., Vilniaus r. (5). Pavyzdžiui, Skuodo r. mokyklų erdvėse kabinami plakatai ir platinami lankstinukai su aktualia medžiaga apie prekybą žmonėmis, siekiant supažindinti moksleivius su šio nusikaltimo pavojais.

✓ Vykdyta Šv. Mortos iniciatyva šiose savivaldybėse: Kauno r., Klaipėdos r., Skuodo r., Vilniaus r. (4). Pavyzdžiui, Kauno r. savivaldybėje Šv. Mortos grupėje analizuota darbo emigrantų padėtis ir planuotos prevencinės veiklos, buvo sukurtas lankstinukas apie prekybos žmonėmis pavojus bei galimą gauti pagalbą atvykusiems į Lietuvą dirbti emigrantams (ukrainiečių kalba).

Taip pat pažymėtina, kad iš 50 informaciją pateikusių savivaldybių 21 iš jų (Alytaus, Alytaus r., Biržų r., Elektrėnų, Ignalinos r., Joniškio r., Kalvarijų, Kelmės, Kretingos r., Mažeikių r., Pagėgių, Pakruojos r., Palangos, Rietavo, Rokiškio r., Šalčininkų r., Širvintų r., Telšių r., Varėnos r., Visagino, Zarasų r.) informavo, kad kovos su prekyba žmonėmis veikla nėra vykdoma, nes nebuvo užfiksuota prekybos žmonėmis atvejų savivaldybėse.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad organizuodamos kovos su prekyba žmonėmis veiklas savivaldybės susiduria su mažu žmonių susidomėjimu ir nepakankamos prekybos žmonėmis problemos aktualumo suvokimu, taip pat neskiriamas finansavimas prevencinėms priemonėms organizuoti.

NVO. 2019 m. Lietuvos NVO¹¹, įgyvendindamos SADM finansuojamus projektus, vykdė prevencines ir informavimo veiklas: organizuotos apskritojo stalo diskusijos, prevenciniai susitikimai, forumai, pvz., debatai su policijos pareigūnais ir Pravieniškių pusiaukelės namų specialistais. Taip pat buvo organizuoti susitikimai ir prevenciniai renginiai švietimo įstaigose, dalijami plakatai, skrajutės ir vizitinės kortelės. Vykdyta švietimo akcija apie prekybą žmonėmis socialinio tinklo „Facebook“ žinutėse, pvz., VšĮ Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras organizavo socialinę kampaniją „10 pornografijos mitų¹²“. Šio projekto tikslas – vaikų lytinės

¹¹Dingusių žmonių šeimų paramos centras: <https://www.missing.lt/>

VšĮ Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras: <https://www.moteriai.lt/lt/>

VšĮ Kovos su prekyba žmonėmis ir išnaudojimu centras: <http://www.anti-trafficking.lt/>

Vilniaus arkivyskupijos Caritas: <https://vilnius.caritas.lt/>

Vyrų krizių centras: <http://vyrukrizes.lt/>

¹²Socialinė kampanija „10 pornografijos mitų“: <https://www.moteriai.lt/lt/10-pornografijos-mitu/>

sveikatos skatinimas, kova su vyru smurtu prieš moteris. Akcijos metu buvo dalijamasi straipsniais apie visuomenėje susiformavusius „mitus“ apie pornografiją. Centro svetainėje ir „Facebook'o“ paskyroje buvo publikuojami pranešimai, skatinantys susimąstyti apie pornografinių produktų keliamą pavojų vaikų ir paauglių vystymuisi, intymių santykių suvokimui, požiūriui į vyrų ir moterų seksualumą. 2019 m. Vilniaus arkivyskupijos Caritas sukūrė kelių minučių trukmės filmukų apie prekybos žmonėmis aukų istorijas.

Taip pat dalyvauta diskusijose su studentais, globos namų auklėtiniais, socialinių paslaugų specialistais, moksleiviais. Pavyzdžiui, Dingusių žmonių šeimų paramos centras įgyvendino prevencinį projektą „Merginų ir berniukų gebėjimų stiprinimas Lietuvoje“, kurio tikslas – įgalinti merginas ir berniukus būti savarankiškus, informuoti apie prekybą žmonėmis ir skatinti jos prevenciją. Projekto metu berniukai buvo raginami nesinaudoti prostitucijos paslaugomis ar neįsitraukti kaip suteneriai į prekybos žmonėmis tinklus.

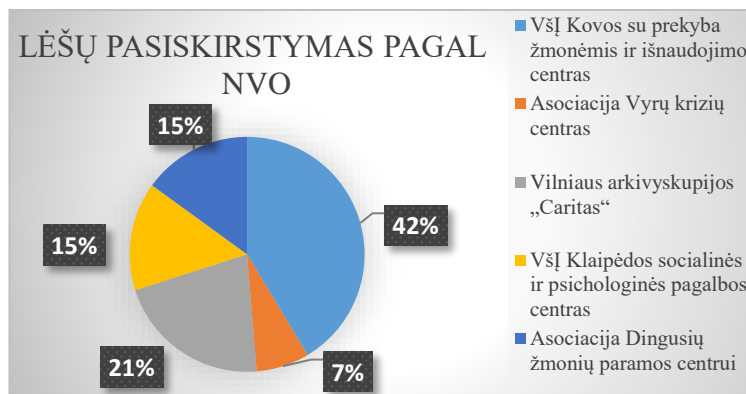
Paminėtina, kad šiuose renginiuose dalyvavo virš 850 asmenų ir 3 270 moksleivių.

Pagalba nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims, jų teisių apsauga.

SADM, įgyvendindama Veiklos plano priemonę Nr. 2.3.3 „teikti socialinę pagalbą asmenims, nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis“ ir vadovaudamasi Projektu, skirtu asmenims, nukentėjusiems nuo ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis, teikti (toliau projektai) atrankos konkurso organizavimo 2019 m. nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. kovo 1 d. įsakymu Nr. A1-125, skyrė finansavimą projektams, atrinktiems konkurso būdu. Finansuotos šios projektų veiklos: a) socialinių paslaugų teikimas ar organizavimas tikslinių grupių asmenims, jų laikinas apgyvendinimas; b) psichologinė, teisinė, sveikatos priežiūros ir švietimo pagalba; c) kita pagalba pagal asmenų poreikius, susijusius su pagalba ikiteisminio tyrimo ir teismo metu, įsidarbinant ir pradėjus dirbti, asmens dokumentų tvarkymu; d) prevencinė veikla. Projektinis finansavimas buvo skirtas penkioms NVO: Dingusių žmonių paramos centrui, VšĮ Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centrui, Vilniaus arkivyskupijos Caritui, Vyrų krizių centrui ir VšĮ Kovos su prekyba žmonėmis ir išnaudojimu centrui.

Kaip ir praėjusiais metais, 2019 m. kompleksinei pagalbai nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis suteikta iš valstybės biudžeto 165 tūkst. Eur, tačiau vėliau, pritrūkus lėšų pagalbai suteikti nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis, papildomai iš valstybės biudžeto buvo skirta dar 25 tūkst. Eur (VšĮ Kovos su prekyba žmonėmis ir išnaudojimu centrui). Šių lėšų pasiskirstymas pagal NVO pateikiamas žemiau.

5 pav. 2019 m. valstybės biudžeto lėšos, skirtos NVO

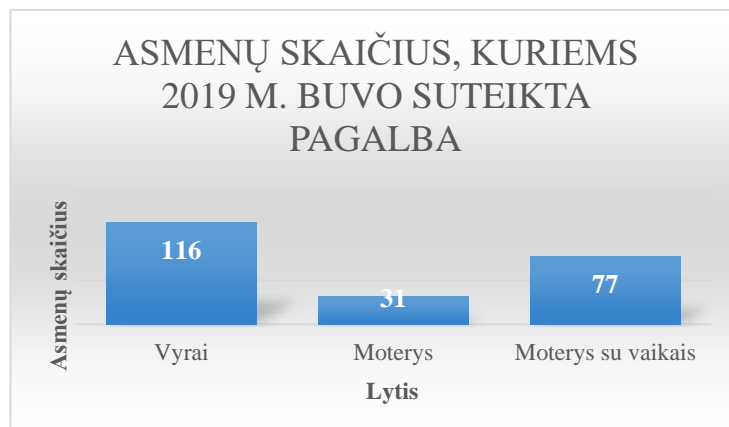

1 lentelė. Valstybės biudžeto pasiskirstymas pagal NVO ir skirtas lėšas

Nr.	Nevyriausybinių organizacija	Projekto pavadinimas	Skirta (tūkst. Eur)	Suteikta pagalba asmenims
1.	VšĮ Kovos su prekyba žmonėmis ir išnaudojimo centras	Kompleksinių paslaugų tinklas prekybos žmonėmis ir prostitucijos aukoms Lietuvoje	78 669	120
2.	Vyrų krizių centras	Kompleksinės pagalbos prekybos žmonėmis aukoms – vyrams ir jaunuolių prevencinis švietimas Kaune ir Kauno r., ir e. paslaugų plėtra į pagalbą prekybos žmonėmis aukoms	13 874	31
3.	Vilniaus arkivyskupijos Caritas	Kompleksinės pagalbos teikimas nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis ir bendruomenės įtraukimo didinimas Vilniaus arkivyskupijos Carito veikimo teritorijoje	40 566	30
4.	VšĮ Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras	Kompleksinė psichosocialinė pagalba nukentėjusiems ar potencialiems prekybos žmonėmis, seksualinio išnaudojimo prostitucijos tikslais asmenims bei prevencinė veikla	28 391	13
5.	Dingusių žmonių paramos centrui	Sprendžiame kartu: kompleksinė pagalba asmenims galėjusiems nukentėti ir nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis, priverstinės prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms bei prevencinė veikla Lietuvoje	28 500	30
Iš viso:			190 000	224

Visos NVO kartu **suteikė kompleksinę pagalbą 224 asmenims** (2017 m. – 219, 2018 m. – 239): **116 vyrų** (2017 m. – 103, 2018 m. – 128) ir **108 moterims** (2017 m. – 78, 2018 m. – 111), 77 iš šių moterų buvo su vaikais.

6 pav. Asmenys, kuriems buvo suteikta pagalba, pagal lytį ir skaičių

Iš 224 asmenų, kuriems buvo suteikta psichosocialinė pagalba: **119 asmenų buvo pripažinti nukentėjusiais** nuo prekybos žmonėmis (identifikuoti teisėsaugos institucijų ir dalyvavo ikiteisminiuose tyrimuose), **70 laikomi prekybos žmonėmis aukomis** (nustatyti NVO) ir **35 asmenys, galėję nukentėti** nuo prekybos žmonėmis (nenustatyti rizikos nukentėti nuo šio nusikaltimo asmenys).

NVO duomenimis, 2019 m. daugiausia pagalbos buvo suteikta tiems, kurie buvo pripažinti nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis ikiteisminiuose tyrimuose (**53 proc.**) (2018 m. – 58,2 proc., 2017 m. – 52,2), mažiau asmenims, galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis (nustatytiems NVO) (**31 proc.**) ir nenustatytiems asmenims (esantiems rizikos grupėje nukentėti nuo prekybos žmonėmis) (**16 proc.**).

Daugiau pagalbos buvo suteikta nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis išnaudojimo darbui (100 asmenų), mažiau – nukentėjusiems nuo seksualinio išnaudojimo (66 asmenys) ir nukentėjusiems nuo kitų išnaudojimo formų (58 asmenys).

2 lentelėje pateikiami duomenys apie asmenis, kuriems NVO suteikė pagalbą įgyvendindamos SADM finansuotus projektus (pagal lytį, išnaudojimo formą ir tautybę).

2 lentelė. Duomenys apie asmenis, kuriems buvo suteikta NVO pagalba pagal lytį ir nusikaltimo formą

	Asmenys, pripažinti nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis	Asmenys, galėję nukentėti nuo prekybos žmonėmis (nustatyti NVO)	Asmenys, galėję nukentėti nuo prekybos žmonėmis (nenustatyti)	Iš viso nukentėjusių ar galėjusių nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenų
Iš viso nukentėjusių asmenų	119	70	35	244
Vyr'ai	59	31	26	116
Moterys	60	39	9	108
Nukentėję nuo prekybos žmonėmis:				

seksualiniam išnaudojimui	38	26	2	66
išnaudojimui darbui	46	36	18	100
Išnaudojimui kitoms prekybos žmonėmis formos	35	8	15	58
Užsieniečiai	13	0	0	13
Susiję su tarptautine prekyba žmonėmis	74	27	13	114

2019 m. nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims buvo suteikta **1 521 pagalbos priemonė**¹³ (žr. 3 lentelę).

3 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad dažniausiai suteikiamos pagalbos priemonės nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis yra šios: **socialinės pagalbos planas (224), pagalba ieškant darbo (206), socialinių įgūdžių ugdymas (198), parama daiktais (191), tarpininkavimas ir atstovavimas (168), teisinė pagalba (147)**. Lyginant 2019 m. duomenis su 2018 m. suteiktų paslaugų duomenimis, matyti, kad vis dar dažniausiai teikiamos socialinės pagalbos plano sudarymo ir paramos daiktais paslaugos, be to, 2019 m. vis dažniau buvo teikiama pagalba ieškant darbo ir lavinant socialinius įgūdžius, t. y. aukos dažniau grąžinamos į visuomenę ir mokomos adaptuotis.

3 lentelė. Suteiktos pagalbos priemonės pagal jų rūšis ir aktualumą

Nr.	Pagalbos priemonės	Pagalbos priemonių, iš viso	Nukentėję nuo prekybos žmonėmis asmenys (pripažinti nukentėjusiais baudžiamojo proceso metu)	Galėję nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenys (nustatyti NVO)	Galėję nukentėti (rizikos nukentėti) nuo prekybos žmonėmis asmenys (nenustatyti)
1.	Socialinės pagalbos planas	224	119	70	35
2.	Pagalba ieškant darbo	206	87	81	38
3.	Socialinių įgūdžių ugdymas	198	114	62	22
4.	Parama daiktais	191	108	59	34
5.	Tarpininkavimas, atstovavimas	168	114	43	11
6.	Teisinė pagalba	147	101	28	18
7.	Įdarbinimas	107	Nežinoma	Nežinoma	107

¹³ 2018 m. buvo suteiktos 1 564 pagalbos priemonės 239 asmenims, 2017 m. – 1055 pagalbos priemonės 219 asmenų.

8.	Psichologinė pagalba	104	45	36	23
9.	Apgyvendinimas	101	48	40	13
10.	Medicinos pagalba	48	28	16	44
11.	Išsilavinimas	14	12	2	0
12.	Išduotas leidimas laikinai gyventi	13	13	0	0
13.	Iš viso	1521	789	437	238

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymu, 2019 m. **valstybės garantuojama teisinė pagalba buvo suteikta 8 nukentėjusiems** nuo prekybos žmonėmis asmenims¹⁴.

2019 m. Lietuvos Respublikos **konsuliniai pareigūnai suteikė pagalbą 18 Lietuvos Respublikos piliečių** (17 – vyrų, 1 – moteriai), nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis, ar pranešusiems apie potencialias prekybos žmonėmis aukas užsienio valstybėse (Didžiojoje Britanijoje, Prancūzijoje, Norvegijoje, Danijoje, Airijoje ir Vokietijoje). Nukentėję ar galėję nukentėti nuo prekybos žmonėmis vyrai priklausė šioms amžiaus grupėms: 18–20 m. – 2, 21–30 m. – 5, 34–40 m. – 5, 41–50 m. – 2, 51–60 m. – 3. Nukentėjusi ar galėjusi nukentėti nuo prekybos žmonėmis moteris priklausė 18–20 m. amžiaus grupei. Pagal išnaudojimo rūšį nukentėję ar galėję nukentėti nuo prekybos žmonėmis pasiskirsto tokiu būdu: prekybai žmonėmis seksualiniam išnaudojimui – 1 asmuo, prekybai žmonėmis priverstiniam darbui – 12 asmenų (tarp jų – 1 moteris), prekybai žmonėmis nusikalstamoms veikoms – 4 asmenys. Minėti asmenys, siekiant juos išnaudoti prekybai žmonėmis, buvo verbuojami žodžiu, per skelbimus spaudoje ir internetu. Pažymėtina, kad dažniausiai suteikiamos konsulinių pareigūnų paslaugos nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis buvo: asmens dokumentų tvarkymas (17 asmenų) ir sugrįžimo į Lietuvą organizavimas (14 asmenų), taip pat 1 asmeniui buvo suteiktos apgyvendinimo paslaugos. Be to, konsuliniai pareigūnai suteikė negrąžinamą materialinę pagalbą grįžimui į Lietuvą 8 asmenims ir buvo tam buvo panaudota 1659,49 Eur iš Lietuvos Respublikos biudžeto. Dviem atvejais buvo vykdomi kiti veiksmai: suteikta konsultacija artimiems giminaičiams dėl galimai prekybos žmonėmis auka tapusio asmens ir iš Lietuvos NVO gauta informacija apie prekybą žmonėmis atvejį perduota vietos institucijai.

VVTAIT 2019 m. suteikė pagalbą vienai galėjusiai nukentėti nuo prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui nepilnamečiai (Lietuvos Respublikos pilietei). Verbavimo forma nėra žinoma. Nukentėjusiajai buvo suteiktos medicininės, psichologinės ir psichosocialinės pagalbos paslaugos. Tarnyboje gauta informacija ir apie 11 nustatytų nelydimų nepilnamečių, neteisėtai kirtusių Lietuvos Respublikos sieną (2018 m. užfiksuota 19), vėliau savavališkai pasišalinusių ir nerastų. Galima kelti prielaidą, kad minėti asmenys tapo prekybos žmonėmis aukomis. Tai pat VVTAIT parengtos galimų prekybos vaikais atvejų atpažinimo rekomendacijos, skirtos VVTAIT specialistams, bei veiksmų, nustačius galimą prekybos vaikais atvejį, schema. Parengtos rekomendacijos ir schema skirta VVTAIT specialistams, siekiant užtikrinti efektyvesnį prekybos vaikais atvejų atpažinimą, užtikrinti tinkamą nukentėjusio vaiko teisių apsaugą, specialistų darbo kokybę susidūrus su prekybos vaikais atvejais. Minimoms rekomendacijoms parengtos vadovaujantis Prekybos žmonėmis aukų nustatymo, ikiteisminio tyrimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo

¹⁴ Detalūs duomenys apie pareiškėjų lytį, amžių ir išnaudojimo formą nebuvo pateikti.

rekomendacijomis¹⁵. Be to, VVTAIT parengta Prevencinių, apsaugos priemonių ir paslaugų teikimo bei tarpinstitucinio bendradarbiavimo prekybos vaikais atvejais atmintinė.

SAM duomenimis, 2019 m. Lietuvoje veikė daugiau nei 100 psichikos sveikatos centrų. Jų pirminės ambulatorinės psichikos sveikatos priežiūros paslaugos (pirminio lygio psichologinė-psichoterapinė intervencija¹⁶) apmokamos privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšomis ir teikiamos visiems prie psichikos sveikatos centro prisiregistravusiems gyventojams be šeimos gydytojo ar gydytojo specialisto siuntimo¹⁷.

Taip pat paminėtina, kad 2019 m. patvirtinus Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašą¹⁸, prieglobsčio suteikimo procedūroje pradėtas prieglobsčio prašytojo pažeidžiamumo nustatymas ir įtvirtintas jo mechanizmas, kuris taip pat leidžia nustatyti galimus prekybos žmonėmis atvejus. Paminėtina, kad 2019 m. tarp prieglobsčio Lietuvos Respublikoje prašytojų nebuvo nustatytas nė vienas asmuo, galėjęs nukentėti nuo prekybos žmonėmis.

Kvalifikacijos tobulinimas

2019 m., kaip ir 2018 m., kvalifikaciją tobulino įvairių profesijų specialistai tarpžinybiniuose, tarpsektoriniuose ir tarptautiniuose mokymuose. Apytiksliais duomenimis, 2019 m. kovos su prekyba žmonėmis srityje **kvalifikaciją tobulino daugiau nei 650** policijos, pasienio ir prokuratūros pareigūnų bei kitų sričių (konsulų, savivaldybės darbuotojų) **specialistų**. Žemiau pateikiama detalesnė informacija apie vykdytų mokymų pobūdį ir juos organizavusias institucijas.

Baudžiamojo persekiojimo institucijos. NTA organizavo mokymus pagal tarpinstitucinę mokymo programą „Prekyba žmonėmis“ ir juose dalyvavo 27 teisėjai, 13 teisėjų padėjėjų bei 40 prokurorų. Mokymų metu buvo pristatytos temos „Skirtingų išnaudojimo formų ypatumai prekybos žmonėmis bylose“ ir „Prekyba žmonėmis: ikiteisminio tyrimo ir teismų praktikos problemos“.

GP specialistai tobulino kvalifikaciją šiuose renginiuose, skirtuose kovai su prekyba žmonėmis: „Prekybos žmonėmis bylų tyrimo problemos ir aktualijos“, „Priverstinis dingimas“, „Prekyba žmonėmis“ (ikiteisminio tyrimo ir teismų praktikos problemos, aktualijos), „Prekyba vaikais“ ir „Organizuotas nusikalstamumas ir prekyba žmonėmis“.

Lietuvos policijos mokykloje 2019 m. suorganizuoti 3 kvalifikacijos tobulinimo renginiai pagal Specialiųjų mokymo modulių programą „Prekybos žmonėmis prevencija ir tyrimas“¹⁹. Tikslinė grupė – policijos pareigūnai, vykstantys nusikalstamų veikų prevenciją ir atliekantys nusikalstamų veikų tyrimus. Kvalifikacijos tobulinimo renginiuose dalyvavo 41 dalyvis. Taip pat Lietuvos policijos pareigūnai kvalifikaciją tobulino Europos Sąjungos teisėsaugos mokymo agentūros (CEPOL) organizuojuose kursuose, kovos su prekyba žmonėmis klausimais: „Investigation of Trafficking in

¹⁵ Patvirtintos Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2015 m. gruodžio 17 d. įsakymu Nr. I-327/IV-1015/A1-758.

¹⁶ Pirminės ambulatorinės psichikos sveikatos priežiūros paslaugų teikimo tvarkos aprašas patvirtintas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. 861: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.433323/asr?positionInSearchResults=8&searchModelUUID=a9eaaccc-8df8-4727-a83c-e0d974808748>.

¹⁷ Informacijos apie minėtų psichikos sveikatos centrų suteiktą pagalbą nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis SAM neturi.

¹⁸ Patvirtintas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 24 d. įsakymu Nr. 131: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/0a918630dc0311e59019a599c5cbd673?positionInSearchResults=3&searchModelUUID=14498397-7b19-4d22-9bf4-fae8ab585aa0>.

¹⁹ Patvirtinta Lietuvos policijos generalinio komisaro 2017 m. rugsėjo 5 d. įsakymu Nr. 5-V-747.

Human Beings as a Cyber-enable Crime“, „Trafficking in Human Beings – Labour Exploitation“, „Financial Investigation related to THB“, „Financial Investigations in connection with Trafficking in Human Beings and Migrant smuggling“.

2019 m. Pasieniečių mokykloje buvo surengti kvalifikacijos tobulinimo mokymai „Kova su prekyba žmonėmis“, kuriuose dalyvavo 53 VSAT struktūrinių padalinių pareigūnai. Kvalifikacijos tobulinimo kursų metu buvo siekiama suteikti pareigūnams žinių apie prekybą žmonėmis, žmogaus teisių pažeidimus, jų pasekmes, pobūdį, dalyvius bei patį mechanizmą; ugdyti pareigūnų gebėjimus identifikuoti galimas prekybos žmonėmis aukas, taip pat ir įtariamus prekiautojus; tobulinti pareigūnų gebėjimus atlikti pirminę prekybos žmonėmis aukos apklausą. Taip pat Užsieniečių registracijos centre vyko mokymai „Kova su prekyba žmonėmis“. Mokymuose dalyvavo 18 VSAT darbuotojų. Be to, VSAT pareigūnai kasmet dalyvauja Europos sienos ir pakrančių apsaugos agentūros (FRONTEX) koordinuojamose tarptautinėse operacijose, kurių metu išklauso pirminius apmokymus prekybos žmonių aukų atpažinimo tema, taip pat Lenkijoje vykusiame seminare prekybos žmonėmis ir neteisėto žmonių gabenimo prevencijos klausimais (dalyvavo 3 VSAT pareigūnai).

VRM 2019 m. organizavo mokymus apie prekybą žmonėmis policijos pareigūnams ir savivaldybių darbuotojams, kuriems dėl darbo pobūdžio tenka ar gali tekti bendrauti su nukentėjusiais ar galinčiais nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenimis. Mokymuose „Prekyba žmonėmis – tarpdisciplininis požiūris“ buvo pristatytos šios temos: prekybos žmonėmis prevencijos geroji praktika, nutrauktą prekybos žmonėmis ikiteisminių tyrimų priežastys, problemos ir jų sprendimo būdai, šiuolaikinė prekyba žmonėmis, jos iššūkiai, tendencijos ir teismų praktika, taip pat bendravimo su nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis specifika. Mokymai vyko Kaune, Klaipėdoje, Panevėžyje ir Šiauliuose. Juose dalyvavo apie 200 dalyvių.

2019 m. VRM užsakymu buvo parengtas nuotolinio mokymo kursas apie prekybą žmonėmis, asmenų, galėjusių nukentėti ar nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis, atpažinimą (nustatymą), bendravimo su jais ypatumus ir pagalbos jiems suteikimą bei nukentėjusiųjų ir liudytojų apsaugą, prekybos žmonėmis nusikaltimų specifiką, kvalifikavimo ir įrodymų surinkimą, teisės aktų dėl prekeivių žmonėmis turto konfiskavimo taikymą. Nuotolinį kursą sudaro dvi dalys: 1) *bendroji*, skirta policijos, valstybės sienos apsaugos, migracijos pareigūnams ir specialistams, prokurorams teisėjams, teisines paslaugas teikiantiems specialistams, darbo inspektoriams, UT specialistams, psichologams, medicinos ir socialiniams darbuotojams, vaiko teisių apsaugos ir kitiems specialistams, kuriems gali tekti bendrauti su nukentėjusiu (galėjusiu nukentėti) nuo prekybos žmonėmis asmeniu; 2) *specialioji dalis*, skirta prekybos žmonėmis tyrimus atliekantiems pareigūnams, prokurorams ir teisėjams. Planuojama, kad minėtas kursas elektroninėje erdvėje bus įdiegtas 2020 m.

Kitos institucijos. ŠMSM organizavo 9 seminarus profesinių mokyklų vadovams, administracijų atstovams, pedagogams, švietimo pagalbos specialistams prekybos žmonėmis prevencijos tema. Taip pat buvo surengti Prekybos žmonėmis, patyčių ir smurto prevencijos specialistų mokymai (II mokymų ciklai), kuriuose pamokyta 120 specialistų.

URM vykusią Lietuvos Respublikos konsulinių pareigūnų mokymų metu (dalyvavo 30 konsulinių pareigūnų) buvo aptarti pagalbos teikimo prekybos žmonėmis aukoms užsienio valstybėse klausimai: diplomatinių atstovybių ir konsulinių įstaigų bendradarbiavimas su kompetentingomis Lietuvos Respublikos institucijomis ir NVO identifikuojant auką ir pagalbos nukentėjusiems teikimo mastą, galimybes ir šaltiniai. Lietuvos Respublikos ambasadoje Airijoje vykusiame mokymo seminare dalyvavo 25 Lietuvos ambasadų, reziduojančių Airijoje, Didžiojoje Britanijoje, Norvegijoje

ir Ispanijoje, konsuliniai pareigūnai, užsienio lietuvių bendruomenių atstovai, URM Konsulinio departamento darbuotojai, Lietuvos NVO atstovas, Airijos policijos ir Airijos teisingumo ministerijos ir „Barkos“ (Airijoje veikiančios NVO, kuri padeda ir Lietuvos piliečiams, tapusiems prekybos žmonėmis aukomis) atstovai. Seminare buvo dalijamasi patirtimi, aptariamoms atstovybių bendradarbiavimo su lietuvių bendruomenėmis prevencijos srityje bei pagalbos prekybos žmonėmis aukoms problematika įvairiose šalyse.

VDI savo teritoriniuose skyriuose organizavo 5 mokymus (dalyvavo apie 60 inspektorių), kuriuose inspektoriai supažindinti su užsieniečių nelegalaus darbo bei galimomis prekybos žmonėmis darbo išnaudojimo tendencijomis, prekybos žmonėmis identifikavimo problemomis. Taip pat dalyvauta konferencijoje „Efektyvus ir vieningo bendradarbiavimo kovos su prekyba žmonėmis srityje plėtra“ (Lenkija), kurioje buvo atkreiptas dėmesys į tarpinstitucinio bendradarbiavimo kovai su prekyba žmonėmis priverstiniam darbui svarbą.

Tarpinstitucinis ir tarptautinis bendradarbiavimas

Kovos su prekyba žmonėmis veiksmų ir priemonių koordinavimą Lietuvoje atlieka Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisija²⁰ (toliau – komisija). 2019 m. komisija į posėdžius buvo susirinkusi du kartus (2019 m. gegužės 9 d. ir lapkričio 20 d.). Minėtuose posėdžiuose svarstyti klausimai: kovos su prekyba žmonėmis situacija Lietuvoje 2018 m. (Nacionalinio kovos su prekyba žmonėmis pranešėjo metinė ataskaita), kompleksinės pagalbos prekybos žmonėmis aukoms užtikrinimas Lietuvos savivaldybėse, NVO pagalbos aukai tinklo steigimo galimybės, užsienio piliečių, atvykusių iš trečiųjų šalių, išnaudojimo, atskleidimo ir įrodymo problemos Lietuvoje, nacionalinės asociacijos prieš prekybą žmonėmis steigimo klausimai, bendradarbiavimo galimybės su policijos atašė Jungtinėje Karalystėje, artėjančio Lietuvos pirmininkavimo klausimai Baltijos jūros valstybių tarybos kovos su prekyba žmonėmis grupėje, taip pat nutrauktų ikiteisminių tyrimų prekybos žmonėmis srityje problematika. Atsižvelgus į svarstytus klausimus, institucijoms ir ministerijoms buvo suformuoti pavedimai, siekiant stiprinti kovos su prekyba žmonėmis pastangas pvz.: a) apsvarstyti ir pateikti VRM priemones ir veiksmus naujam Kovos su prekyba žmonėmis 2020–2022 m. veiksmų planui, b) įvertinti poreikį reglamentuoti prekybos žmonėmis koordinavimo funkciją savivaldybėse, c) kreiptis į aukštąsias mokyklas, rengiančias filologus, dėl bendravimo sutarčių sudarymo neatlygintinai teikti NVO ir teisėsaugos institucijoms vertimo paslaugas prekybos žmonėmis veikų atvejais, d) užtikrinti, kad informacija apie visas prekybos žmonėmis formas būtų įtraukta į mokymų metodikas ir būtų užtikrintas visų grupių vaikų ir jų tėvų švietimas ir kt. Svarbiausi 2019 m. komisijos darbo rezultatai paminėtini šie:

✓ 2019 m. spalio 11 d. įsteigta Nacionalinė asociacija prieš prekybą žmonėmis, kurios nariais tapo Dingusių žmonių šeimų paramos centras, VšĮ Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras, VšĮ Kovos su prekyba žmonėmis ir išnaudojimu centras ir Vyrų krizių centras, Alytaus miesto moterų krizių centras. Paminėtina, kad asociacija, įgyvendindama savo veiklą, sieks šių tikslų: koordinuos asociacijos narių veiklą, spręs prekybos žmonėmis problemas, garantuos vienodą kompleksinės pagalbos prekybos žmonėmis aukoms prieinamumą ir kokybę, prevenciškai ugdyt visuomenės sąmoningumą.

²⁰ Patvirtinta Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. rugsėjo 26 d. įsakymu Nr. 1V-673: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/631e9ab083b811e6b969d7ae07280e89/asr>.

✓ Įsteigta Lietuvos Respublikos specialiojo policijos atašė pareigybė Lietuvos Respublikos ambasadoje Jungtinėje Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystėje²¹. Specialiojo atašė darbas planuojamas trimis kryptimis: užtikrinti sklandų apsikeitimą informacija (susijusį su BREXIT), bendradarbiauti su vietos bendruomene (įskaitant ir prekybos žmonėmis sritį) ir perimti gerąją teisėsaugos inovacijų praktiką.

2019 m. ir toliau buvo vykdytos Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 m. programos tarpinstitucinio veiklos plano ir Kovos su prekyba žmonėmis plano priemonės. GP organizuotas tarpinstitucinis koordinacinis pasitarimas dėl Prekybos žmonėmis aukų nustatymo, ikiteisminio tyrimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo rekomendacijų²² (toliau – Rekomendacijos) ir pateikti pasiūlymai dėl Rekomendacijų tobulinimo. Lietuvos policijos pareigūnai atliko strateginę analizę pagal Europolo koordinuojamą Europos Sąjungos sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimą (ES SOCTA), taip pat parengė Lietuvos kriminalinės policijos biuro koordinuojamą Nacionalinį sunkaus ir organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimą bei Teritorinį sunkaus ir organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimą.

Kitos priemonės. Lietuvos policija 2019 m. dalyvavo 3 Europos Sąjungos mastu organizuojamose tarptautinėse priemonėse ir operacijose dėl bendrų veiksmų (angl. *Joint Action Days*, JAD), nukreiptose į nusikaltimų prekybos žmonėmis srityje išaiškinimą, prevenciją ir kontrolę. 2019 m. balandžio mėn. vykdytame JAD, siekta užkirsti kelią vykdomai prekybai asmenimis, turint tikslą išnaudoti juos darbui, nustatyti pažeidžiamų darbuotojų išnaudojimo darbe atvejus ir juos ištirti. Lietuvoje vykdant patikrinimus ir prevencines priemones dalyvavo 302 Lietuvos policijos pareigūnai, 38 VDI inspektoriai. Per savaitę vykusius bendrus reidus policijos pareigūnai ir darbo inspektoriai patikrino 1 308 asmenis, 38 transporto priemones, 225 įvairius ūkio subjektų sektorius bei 682 asmens identifikavimo dokumentus. Tikrinimų metu pareigūnai bendravo su Lietuvoje dirbančiais darbuotojais iš trečiųjų šalių: Ukrainos, Baltarusijos, Kinijos, Rusijos, Gruzijos, Tailando, Vietnamo, Turkijos ir Moldovos. Supažindino juos su dažniausiai pasitaikančiomis žmonių išnaudojimo formomis, informavo asmenis apie jų teises ir galimybes gauti pagalbą, dalijo informacinius lankstinukus. Prevencinės priemonės metu nustatytas 41 administracinis nusižengimas ir pradėtas vienas ikiteisminis tyrimas (nesusijęs su prekyba žmonėmis). 2019 m. birželio mėn. vykdyto JAD tikslas – kova su prekyba nepilnamečiais seksualinio išnaudojimo, priverstinio išmaldos prašymo ir išnaudojimo darbui tikslais. Lietuvoje vykdytoje priemonėje dalyvavo 389 policijos pareigūnai, 22 vaikų teisių apsaugos specialistai ir 88 savivaldybių ir nevyriausybinų organizacijų darbuotojai. Priemonių metu buvo patikrinti 3 953 asmenys, 68 autotransporto priemonės, 157 vietovės (įmonės ir ūkio subjektai, komerciniai prekybos centrai, būstai ir kt.). Vaikų išnaudojimo atvejų nenustatyta. Savivaldybėse vyko susitikimai su gyventojais, pareigūnai lankėsi bibliotekose, vaikų dienos stovyklose, prekybos centruose, autobusų, traukinių stočių prieigose, kitose vietovėse, kuriose dažniausiai buriuojasi jaunimas ir vaikai. Pareigūnai bendravo su vaikų namų globotiniais,

²¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. spalio 23 d. nutarimu Nr. 1062 „Dėl Lietuvos Respublikos specialiojo policijos atašė pareigybės įsteigimo Lietuvos Respublikos ambasadoje Jungtinėje Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystėje“: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/0a9e1ef0f70611e985ccb0561410d874?positionInSearchResults=0&searchModelUID=aa433d48-a59d-4676-97d7-3dcb9b0c444e>.

²² Patvirtintos Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2015 m. gruodžio 17 d. įsakymu Nr. I-327/IV-1015/A1-758: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/7a3026a0a8ae11e59010bea026bdb259?positionInSearchResults=0&searchModelUID=193cb166-2aba-4883-8b95-b9f1c6f7b5cf>.

socialiniais pedagogais ir švietimo ugdymo įstaigų moksleiviais, susitiko su delinkventiniu elgesiu pasižyminčiais nepilnamečiais bei jų tėvais. Susitikimų metu pareigūnai supažindino visuomenę su prekybos žmonėmis formomis, išnaudojimo būdais, paaiškino grėsmes, supažindino žmones su nukentėjusiųjų teisėmis ir galimybėmis gauti pagalbą. 2019 m. rugsėjo mėn. buvo vykdoma JAD, kurios tikslas – kovoti su prekyba žmonėmis, kai auka išnaudojama prostitucijai ar kitoms seksualinio išnaudojimo formoms, nusikalstamoms veikoms daryti, elgetavimui. Priemonėje dalyvavo 534 policijos pareigūnai. Tarptautinės priemonės metu buvo bendrauta su 1 305 asmenimis, iš viso buvo patikrinti 1 068 asmenys, 191 transporto priemonė, 85 vietos, įmonės, įstaigos ir kt., 102 dokumentai. Nustatyti 29 teisės pažeidimai.

Taip pat ministerijų, institucijų ir nevyriausybinių organizacijų atstovai Azerbaidžano delegacijos vizito į Lietuvą metu (vystant projektą „Nacionalinių kompetencijų tobulinimas kovai prieš prekybą žmonėmis Azerbaidžane“) dalijosi gerosios ir blogosios praktikos pavyzdžiais ir užmezgė glaudesnius tarpinstitucinio bendradarbiavimo ryšius (apsvarstytos galimybės dėl bendradarbiavimo prevencijos, apsaugos ir baudžiamojo persekiojimo srityse).

Bendradarbiaujant Jungtinės Karalystės nevyriausybinei organizacijai „Stop the Trafficking“ kartu su Dingusių žmonių šeimų paramos centru ir VšĮ Kovos su prekyba žmonėmis ir išnaudojimu centru, 2019 m. įgyvendinta prevencinė kampanija „Socialinės žiniasklaidos svarba: kova su prekyba žmonėmis skaitmeninėje erdvėje Lietuvos bendruomenėse“. Šia kampanija siekta informuoti apie Lietuvos Respublikos piliečių išnaudojimą Jungtinėje Karalystėje.

Galimos prekybos žmonėmis tendencijos

Apibendrinus ministerijų ir institucijų specialistų, susiduriančių su prekybos žmonėmis atvejais pateiktas įžvalgas apie tikėtinas prekybos žmonėmis tendencijas, manoma, kad gali didėti:

- ✓ nukentėjusių ar galimai nukentėjusių vaikų skaičius (tiek Lietuvos Respublikos piliečių, tiek užsienio valstybių nepilnamečių, nelegaliai kertančių Lietuvos Respublikos teritoriją);
- ✓ vaikų seksualinis išnaudojimas elektroninėje erdvėje;
- ✓ jaunimo įtraukimas į nusikalstamą veiklą;
- ✓ moterų (neturinčių išsilavinimo ar turinčių lengvą (nediagnozuotą) protinę negalią) išnaudojimas prostitucijoje Lietuvos Respublikos teritorijoje;
- ✓ vyrų išnaudojimas darbui vergijos ir panašiomis į vergiją sąlygomis užsienio valstybėse;
- ✓ trečiųjų šalių piliečių išnaudojimas Lietuvos Respublikos teritorijoje prekybai žmonėmis priverstiniam darbui statybos ir transporto sektoriuose.

Apibendrinus tai, kas išdėstyta galima teigti, kad:

- ✓ 2019 m. Lietuvoje buvo vykdomos Viešojo saugumo plėtos 2015–2025 m. programos tarpinstitucinio veiklos plano ir Kovos su prekyba žmonėmis plano bei kitos ne mažiau svarbios priemonės.
- ✓ 2019 m. visos Lietuvoje daugiausia buvo vykdytos šios prevencinės priemonės: viešinimo kampanijos, diskusijos ir seminarai, dalijamosios medžiagos platinimas, asmeninės konsultacijos, informacijos viešinimas socialiniuose tinkluose ir vykdomos kitos iniciatyvos.
- ✓ Preliminariais duomenimis, prevencinė informacija apie prekybos žmonėmis pavojus ir aukų teises buvo suteikta daugiau nei 1 mln. Lietuvos Respublikos ir užsienio piliečių.
- ✓ Vykdamas nelegalaus darbo kontrolės veiksmus, 2019 m. Lietuvoje nustatyta 12 proc. daugiau nelegaliai dirbusių trečiųjų šalių piliečių, galėjusių tapti prekybos žmonėmis aukomis.
- ✓ 15,1 proc. padidintas projektinis finansavimas NVO kompleksinei pagalbai suteikti nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis.
- ✓ 2019 m., palyginti su 2018 m., buvo suteikta 2,7 proc. mažiau psichosocialinės pagalbos priemonių nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis.
- ✓ Tarp suteiktų pagalbos priemonių nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis dažniausiai suteikiamos: socialinio pagalbos plano sudarymo, pagalbos ieškant darbo, socialinių įgūdžių ugdymo, paramos daiktais ir tarpininkavimo/atstovavimo paslaugos.
- ✓ Daugiausia pagalbos priemonių NVO suteikė asmenims, nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis priverstiniam darbui, ir apie 34 proc. mažiau nuo seksualinio išnaudojimo bei 42 proc. mažiau kitoms prekybos žmonėmis formoms.
- ✓ 2019 m. prieglobsčio suteikimo procedūroje pradėtas prieglobsčio prašytojo pažeidžiamumo nustatymas ir įtvirtintas jo mechanizmas, pagal kurį galima nustatyti ir galimus prekybos žmonėmis atvejus.
- ✓ 2019 m. kvalifikaciją tobulino daugiau nei 650 specialistų, kuriems dėl darbo pobūdžio tenka ar gali tekti bendrauti su nukentėjusiais ar galinčiais nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenimis.
- ✓ Buvo tęsiamas tarpžinybinis ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas savivaldybių, nacionaliniu, regioniniu ir tarptautiniu lygmenimis.
- ✓ Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisijos darbo rezultatai: įsteigtos Nacionalinė asociacija prieš prekybą žmonėmis ir Lietuvos Respublikos specialiojo policijos atašė pareigybė Lietuvos Respublikos ambasadoje Jungtinėje Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystėje.
- ✓ Tikėtinos prekybos žmonėmis tendencijos Lietuvoje: didėjantis nukentėjusių ar galimai nukentėjusių vaikų skaičius, vaikų seksualinis išnaudojimas elektroninėje erdvėje, jaunimo įtraukimas į nusikalstamą veiklą, moterų seksualinis išnaudojimas ir vyrų išnaudojimas priverstiniam darbui.

III. PASIŪLYMAI IR REKOMANDACIJOS DĖL TOLESNĖS LIETUVOS RESPUBLIKOS PAŽANGOS KOVAI SU PREKYBA ŽMONĖMIS

Prevenција

Atsižvelgus į tai, kad prevencija yra viena iš pagrindinių kovos su prekyba žmonėmis priemonių, siūlytina ir toliau stiprinti prevencinius veiksmus:

✓ Ministerijoms ir institucijoms rekomenduotina užtikrinti, kad prekybos žmonėmis prevencinės iniciatyvos būtų *nuolat* vykdomos visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, taip pat pageidautina prevencinės medžiagos turinį ir veiksmus orientuoti į prekybos žmonėmis *paslaugų vartotojus*, pvz., statybų sektorių, samdantį pigią darbo jėgą iš trečiųjų šalių.

✓ Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai rekomenduotina užtikrinti, kad visose švietimo įstaigose (darželiuose, mokyklose, gimnazijose, vaikų globos namuose, dienos centruose, kolegijose, universitetuose) būtų teikiama informacija apie *visas* prekybos žmonėmis formas.

✓ Ministerijoms, institucijoms ir NVO taikyti tikslines prevencines priemones:

a) rekomenduotina *prevencines priemones pritaikyti ypač 18–30 amžiaus asmenų grupei* ir šioms prekybos žmonėmis formoms: *seksualiniam išnaudojimui, nusikalstamoms veikoms, priverstiniam darbui, fiktyvioms santuokoms ir elgetavimui*;

b) prevencijai prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui srityje naudoti individualią prevenciją, taip pat informacijos sklaidą elektroninėje erdvėje ir spaudoje;

c) prevencijai dėl kitų prekybos žmonėmis formų taikyti individualią prevenciją, pvz., vizitus ir informacijos sklaidą pas socialiai pažeidžiamus asmenis (nedarbingus, turinčius protinę ir fizinę negalią asmenis, socialinės rizikos šeimas, globos namų auklėtinius, kalinčius įkalinimo įstaigose asmenis).

Pagalba aukoms

Siekiant užtikrinti kokybiškesnę pagalbą aukoms siūlytina:

✓ SAM bendradarbiaujant su NVO parengti prekybos žmonėmis aukų (visų formų, įskaitant organų transplantavimo) atpažinimo ir bendravimo su jomis metodines rekomendacijas, taip pat nuolat organizuoti mokymus sveikatos priežiūros specialistams ir privačia praktika besiverčiantiems medikams.

✓ TM siūlytina užtikrinti efektyvesnę informacijos sklaidą dėl smurtiniais nusikaltimais padarytos turtinės ir (ar) neturtinės žalos kompensavimo prekybos žmonėmis aukoms.

✓ Lietuvos savivaldybių asociacijai siūlytina rekomenduoti visoms Lietuvos Respublikos *savivaldybėms užtikrinti* (neatsižvelgiant į tai, ar prekybos žmonėmis atvejai nustatyti savivaldybėje, ar ne), kad *būtų atliekamas prekybos žmonėmis savivaldybėje situacijos vertinimas, organizuota prevencija ir pagalba aukoms*.

Baudžiamasis persekiojimas

Siekiant užtikrinti efektyvesnį baudžiamąjį persekiojimą:

✓ PD, GP ir NTA, siekiant užtikrinti ikiteisminių tyrimų ir teisminių procesų efektyvumą bei vienodą prekybos žmonėmis nusikaltimo traktuotę, siūlytina nuolat organizuoti bendrus ikiteisminio tyrimo policijos pareigūnų, prokurorų ir teisėjų kvalifikacijos kėlimo renginius.

✓ PD ir GP, siekiant efektyviau kovoti su prekyba žmonėmis priverstiniam darbui ir greičiau nustatyti pažeidimus, siūlytina apsvarstyti galimybes steigti bendras grupes.
